

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, fakss: 67244074, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

2020.gada 20. maijā Nr.6-2/301

Par publikācijām portālā “Delfi”

Tiesībsargs saņēma iesniegumu no notiesātā, kurā norādīts, ka portālā “Delfi” bijusi ievietota informācija par viņu, kas atrodama prokurores apsūdzības rakstā. Ieslodzītais rakstīja, ka informācija nopludināta no slēgtas tiesas sēdes un pārkāptas viņa un radnieku cilvēktiesības.

Iepazīstoties ar iesniegumu un minētajām publikācijām, tika norādīts sekojošais. Saskaņā ar Tiesībsarga likuma 11.pantu tiesībsarga funkcijas cita starpā ir veicināt privātpersonas cilvēktiesību aizsardzību; veicināt labas pārvaldības principa ievērošanu valsts pārvaldē; sekmēt sabiedrības informētību un izpratni par cilvēktiesībām.

Vārda brīvība garantēta Latvijas Republikas Satversmes 100.pantā, nosakot, ka ikvienam ir tiesības uz vārda brīvību, kas ietver tiesības brīvi iegūt, paturēt un izplatīt informāciju, paust savus uzskatus. Cenzūra ir aizliegta. Latvijas Republikas Satversmes 96.pants noteic, ka ikvienam ir tiesības uz privātās dzīves, mājokļa un korespondences neaizskaramību. Gan tiesības uz vārda brīvību, gan tiesības uz privāto dzīvi ir vienlīdz nozīmīgas konstitucionālās tiesības, un tikai, analizējot konkrētās lietas apstākļus, iespējams izdarīt secinājumu, kura no tiesībām gūst virsroku. Eiropas Cilvēktiesību tiesas (turpmāk arī ECT) praksē ir nostiprināti kritēriji, pēc kādiem ir nepieciešams vadīties, lai nodrošinātu tiesību uz privātās dzīves neaizskaramību, tostarp, tiesību uz datu aizsardzību un tiesību uz vārda brīvību mijiedarbību¹:

1. sižeta pienesums diskusijai par sabiedriski nozīmīgiem notikumiem²;
2. personas atpazīstamība sabiedrībā, kā arī sižeta mērķis un saturs³;

¹ <http://www.tiesibsargs.lv/lv/pages/datu-regula>

² Eiropas Cilvēktiesību tiesas Lielās palātas 2012.gada 7.februāra spriedums lietā “Von Hannover v. Germany (no. 2)”. Nr. [40660/08](#) un [60641/08](#), 109.punkts, Eiropas Cilvēktiesību tiesas Lielās palātas spriedums lietā “Axel Springer AG v. Germany” Nr.39954/08, 90.punkts.

³ Eiropas Cilvēktiesību tiesas Lielās palātas 2012.gada 7.februāra spriedums lietā “Von Hannover v. Germany (no. 2)”. Nr. [40660/08](#) un [60641/08](#), 110.punkts, Eiropas Cilvēktiesību tiesas Lielās palātas spriedums lietā “Axel Springer AG v. Germany” Nr.39954/08, 91.punkts.

3. personas iepriekš veiktās darbības un rīcība pirms sižeta atspoguļošanas medijos. Apstākļi, ka sižetā pieejamā informācija ir jau iepriekš tikusi publicēta medijos⁴;
4. informācijas iegūšanas metodes un atspoguļotās informācijas patiesums⁵;
5. sižeta saturs, forma un sekas, kas personai ir iestājušās pēc sižeta publicēšanas;
6. medijam noteiktās sankcijas raksturs un apmērs⁶.

Žurnālisti demokrātiskā valstī sniedz sabiedrībai informāciju par aktuāliem un būtiskiem jautājumiem. Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūrā ir atzīts, ka attiecībā uz kriminālprocesa tiesvedības gaitas atspoguļošanu presē, šāda veida informācijas publicēšana pieder pie ļoti svarīgām, sabiedrību interesējošām tēmām, kas paredz preses tiesības un pienākumus atspoguļot notikumus, par kuriem sabiedrībai ir tiesības zināt, ciktāl informācijas publicēšana nepārkāpj normatīvajos tiesību aktos noteikto⁷. Konkrētajā gadījumā nav šaubu par to, ka publikācijās sabiedrība tiek informēta par noziegumu, tā atklāšanu, kā arī tiesvedības gaitu. Publikācijas ir rosinājušas institūcijas diskutēt par šobrīd pastāvošo kārtību, kas ļauj par varmācīgiem noziegumiem iepriekš tiesātām personām aprūpēt sirmgalvjus un personas ar garīga rakstura traucējumiem. No minētajām publikācijām secināms, ka diskusijas par šo tēmu ir aizsākušās. Tādējādi jāatzīst, ka publikācijas ir atspoguļojušas jautājumus, par kuriem sabiedrībai ir svarīgi debatēt.

Vienlaikus norādāms, ka personas, kuras ir atpazīstamas sabiedrībā, valdības pārstāvji, politiķi, amatpersonas ir pakļautas lielākai atklātībai, un tām netiek nodrošināta tāda pati aizsardzības pakāpe kā citām personām. Savukārt personas, kuras nav atpazīstamas un kuras ar savu iepriekšējo rīcību nav nonākušas mediju redzeslokā, bauda lielāku privātās dzīves aizsardzību. Attiecībā uz “parastiem” indivīdiem, kuri labprāt nepakļauj sevi sabiedrības vērtējumam, informācijas publicēšanai jānotiek tādā veidā, lai pēc iespējas mazāk iejauktos viņu privātajā dzīvē.

(..) Svarīgi noskaidrot, vai šajā lietā attiecīgās publikācijas informatīvā vērtība bija pietiekama, lai attaisnotu iejaukšanos personas tiesībās uz privātās dzīves neaizskaramību⁸. Nav apšaubāma sabiedrības interese par noziegumiem, to atklāšanu un vainīgo personu saukšanu pie atbildības. Tomēr diskutējams ir jautājums, kā sasniegt šo mērķi, pēc iespējas mazāk iejaucoties personas tiesībās uz privāto dzīvi. Konkrētajā gadījumā apšaubāms, vai diskusijās ir nepieciešams minēt noziegumu izdarījušās personas vārdu un uzvārdu, jo uzskatu, ka par konkrēto noziegumu sniegt informāciju ir iespējams arī bez vārda un uzvārda pieminēšanas. Mērķis – rosināt diskusiju par iespējamiem grozījumiem normatīvajā regulējumā – būtu sasniegts arī ar citiem līdzekļiem, kas vienlaikus mazāk iejauktos personas tiesībās uz privātās dzīves un personas datu aizsardzību. Īpaši lietās, kas attiecas uz publikācijām laikrakstos, Eiropas Cilvēktiesību tiesa iepriekš ir lēmusi, ka

⁴ Eiropas Cilvēktiesību tiesas Lielās palātas 2012.gada 7.februāra spriedums lietā “Von Hannover v. Germany (no. 2)”. Nr. [40660/08](#) un [60641/08](#), 111.punkts.

⁵ Eiropas Cilvēktiesību Lielās palātas 2017.gada 27.jūnija spriedums lietā “Satakunnan Markkinaporssi Oy and Satamedia Oy v. Finland”, Nr.931/13, 183.punkts.

⁶ Eiropas Cilvēktiesību Lielās palātas 2017.gada 27.jūnija spriedums lietā “Satakunnan Markkinaporssi Oy and Satamedia Oy v. Finland”, Nr.931/13, 197.punkts.

⁷ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2000.gada 3.oktobra spriedums lietā “Roy and Malaurie v. France”, Nr.34000/96.

⁸ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2012.gada spriedums lietā Mitkus, pret Latviju, Nr. 7259/03. 129.punkts.

privātās dzīves aizsardzība ir jālīdzsvaro, cita starpā, ar vārda brīvību, kas garantēta Konvencijas 10.pantā⁹.

Savā spriedumā lietā *Mitkus pret Latviju* ECT ir uzsvērusi: “Kaut arī Tiesa atzīst plašas sabiedrības informēšanu par ar tiesu darbību saistītām aktualitātēm kā patiesi vērtīgu, joprojām ir jānoskaidro, vai Latvijas tiesas pareizi samēroja žurnālistu vārda brīvību ar iejaukšanās pakāpi iesniedzēja privātajā dzīvē. Attiecībā uz izpaustās informācijas raksturu Tiesa iepriekš bija uzsvērusi personas datu un jo īpaši medicīnisko datu aizsardzības nozīmīgumu.”¹⁰

No 2018.gada 25.maija Eiropas Savienībā tiek piemērota Vispārīgā datu aizsardzības regula (turpmāk – Regula). Regulas 153.apsvērumš paredz, ka jāsauglabā līdzsvars starp noteikumiem, ar kuriem reglamentē vārda un informācijas brīvību, un tiesībām uz personas datu aizsardzību. Saskaņā. Ar šo Regulu, apstrādājot datus žurnālistikas mērķim, žurnālistam nav nepieciešams papildu pamats personas datu apstrādei. Fizisko personu datu apstrādes likuma (FPDAL) 32.panta pirmā daļa paredz, ka personai ir tiesības apstrādāt datus akadēmiskās, mākslinieciskās vai literārās izpausmes vajadzībām atbilstoši normatīvajos aktos noteiktajam, kā arī apstrādāt datus žurnālistikas vajadzībām, ja tas tiek darīts ar mērķi publicēt informāciju, kas skar sabiedrības intereses. 32.panta otrā daļa noteic, ka, apstrādājot datus žurnālistikas vajadzībām, datu regulas noteikumi (izņemot 5. pantu) netiek piemēroti, ja ir konstatējami visi šādi nosacījumi:) datu apstrādi veic, lai īstenotu tiesības uz vārda un informācijas brīvību, ievērojot personas tiesības uz privāto dzīvi, un netiek skartas tādas datu subjekta intereses, kurām nepieciešama aizsardzība un kuras ir svarīgākas par sabiedrības interesēm; 2) datu apstrādi veic ar mērķi publicēt informāciju, kas skar sabiedrības intereses; 3) datu regulas noteikumu ievērošana nav savietojama vai liedz īstenot tiesības uz vārda un informācijas brīvību.

Tādējādi no teiktā izriet, ka, lai arī Regula pamatā uz žurnālistiem neattiecas (datu apstrādei pietiek ar to, ka dati tiek apstrādāti žurnālistikas mērķiem), žurnālistiem tomēr jāievēro Regulas 5.pantā noteiktās prasības par datu apstrādes principiem (piem. dati tiek vākti likumīgi, godprātīgi). Tāpat žurnālistam katrā konkrētajā gadījumā jāvērtē, vai iejaukšanās pakāpe personas privātajā dzīvē ir attaisnojama. Personas vārds un uzvārds ietilpst privātās dzīves tvērumā. Ar vārdu un uzvārdu viennozīmīgi var personu identificēt. Turklāt, pieminot tiesājamās personas vārdu un uzvārdu kontekstā ar nozieguma izdarīšanas apstākļiem, tiek ietekmēta arī tiesājamās personas radnieku privātā dzīve.

Iepazīstoties ar Tiesu informācijas sistēmas datiem, tika secināts, ka spriedums nav vēl stājies spēkā un darbojas nevainīguma prezumpcija, nosakot, ka persona netiek uzskatīta par vainīgu, kamēr tās vaina noziedzīga nodarījuma izdarīšanā netiek konstatēta Kriminālprocesa likumā noteiktajā kārtībā. Lai arī žurnālistiem ir tiesības sniegt informāciju sabiedrībai visās tiesvedības stadijās, tas jā dara atbilstoši žurnālista ētikai, ievērojot nevainīguma prezumpciju un citus Kriminālprocesa likumā nostiprinātos principus. Atklātuma princips nodrošina, ka Latvijas tiesās tiesvedība notiek atklāti, ja vien nepastāv likumā paredzētie ierobežojumi. Atsevišķas lietu kategorijas tiek izskatītas slēgtās tiesas sēdēs (noziedzīgi nodarījumi pret tikumību un dzimumneaizskaramību un

⁹ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2012.gada spriedums lietā *Mitkus pret Latviju*, Nr. 7259/03. 128.punkts.

¹⁰ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2012.gada spriedums lietā *Mitkus, pret Latviju*, Nr. 7259/03. 133.punkts.

noziedzīgi nodarījumi, ko ir izdarījis nepilngadīgais vai kas izdarīts pret nepilngadīgo, kā arī krimināllietas, kurās nepieciešams aizsargāt valsts vai adoptācijas noslēpumu). Ņemot vērā, ka krimināllietas izskatīšana slēgtā tiesas sēdē primāri tiek noteikta ar mērķi aizsargāt personu tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību, privātās dzīves aizsardzība prevalē pār sabiedrības tiesībām saņemt informāciju. Saskaņā ar likumu “Par tiesu varu” tiesas spriedumus un lēmumus vienmēr pasludina publiski. Tomēr konkrētajās publikācijās detalizēti bija aprakstīta nozieguma izdarīšana, kas liecina par plašāka materiāla pieejamību žurnālistes rīcībā. Vienlaikus Kriminālprocesa likuma 375.¹ panta (žurnālistu tiesības iepazīties ar krimināllietas materiāliem) otrajā daļā noteikts, ka piekļuvi krimināllietas materiāliem atsaka, ja kriminālprocess ir skatīts slēgtā tiesas sēdē.

Saskaņā ar likuma “Par presi un citiem masu informācijas līdzekļiem” 7.panta ceturto un piekto daļu, 25.panta 5.punktu žurnālists ir atbildīgs par viņa sniegto informāciju, kas tiek publicēta un aizskar personas godu un cieņu vai personas privāto dzīvi. “Par godu un cieņu aizskarošo ziņu izplatītāju atzīstama arī juridiskā persona, kas tā darbojusies kā starpniece un nodevusi tās autoru (žurnālistu) radītos darbus interneta portālam publicēšanai, lai tādā veidā nodrošinātu gan šo darbu publiskošanu, tostarp ievietošanu interneta portālā, gan arī gūtu komerciālu labumu.”¹¹ Tādējādi tika ierosināts iesniedzējam par minētajām publikācijām vērsties pie interneta portāla “Delfi.”

Ar cieņu
tiesībsarga pilnvarojumā
Pilsonisko un politisko tiesību
nodaļas vadītāja

I.Piļāne

¹¹ Tiesu prakses apkopojums. Goda un cieņas civiltiesiskā aizsardzība. 2000-2018. Latvijas Republikas Augstākā tiesa.